

ФУНКЦІЇ СПОГАДУ В ПОЕМІ «ГАЙДАМАКИ» Т. ШЕВЧЕНКА

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (31). Барчан В. Функції спогаду в поемі „Гайдамаки” Т. Шевченка; 14 стор.; кількість бібліографічних джерел – 18; мова – українська.

Анотація. Поема Т. Г. Шевченка „Гайдамаки” інтерпретується крізь призму проблеми пам’яті, зокрема проаналізовано функцію спогаду в аспекті взаємозв’язку спогаду й ідентичності.

Ключові слова: проблема пам’яті, спогад, ідентичність, національність, культурна пам’ять, індивідуальна пам’ять, колективна пам’ять, проблема спогаду й забуття.

Літературознавчий дискурс поеми „Гайдамаки” Т. Шевченка свідчить про незгасаючу увагу дослідників до спадщини українського генія. За словами Г. Грабовича, це найкоментованіший Шевченків твір – і в XIX, і в XX століттях [3, с. 125-126]. Та спадщина Кобзаря як царина науки спонукає до подальшої раціональної діяльності, пропонує різноманітні аспекти її інтерпретації. Сучасна дослідницька методологія розширює простір осягнення творчості митця, зокрема й крізь призму теорії пам’яті як літературознавчого підходу. Осмислення функції спогаду в поемі „Гайдамаки” становить науковий інтерес. Аналіз функцій спогаду в цьому дослідженні передбачає їх розгляд в одному з аспектів, а саме – взаємозв’язок спогаду й ідентичності.

На спогад як джерело творчої уяви поета та художньої моделі історичних подій у „Гайдамаках” вказують практично всі дослідники твору. Однак функції спогаду в поемі значно ширші. Підставою для їх дослідження є актуалізація проблеми пам’яті. В останні десятиліття XX ст. і в теперішній час спостерігається здійснення офіційними інституціями й окремими особами цілеспрямованої політики пам’яті й забуття (маніпуляції фактами у підручниках з історії, оцінки окремих подій та осіб в національній історії, т. зв. польське питання і дії українських політиків та ін.), що проявляється в аспектах кризи пам’яті, спогаду й ідентичності. Аналогічні тенденції в українській історії й культурі вже мали місце, зокрема і в добу Шевченка. Геніальний поет усвідомлював важливість цих проблем і вже в ранній період творчості дав художньо-філософське їх трактування.

Поетична спадщина митця, зокрема поема „Гайдамаки”, що репрезентує романтичний період його творчості, яскраво ілюструє твердження дослідників проблеми пам’яті, що „мистецтво одразу ж починає опікуватися проблемами пам’яті, тільки-но суспільство опиняється перед загрозою її втрати або ж має бажання її позбутися. При цьому художня пам’ять не працює як накопичувач, а лише його симулює, концентруючись на проблемі згадування та забування” [1, с. 31].

Доба романтизму характеризується посиленою увагою до питання пам’яті, актуалізацією процесу згадування. В естетиці цього художнього напрямку відбилися усвідомлення втрати суспільством культурної пам’яті, компенсацією чого був вияв особливого інтересу до національної історії, мови, літератури, народнопоетичної традиції. За словами Д. Наливайка, „у лоні романтизму розвивалися відчуття й свідомість національної ідентичності як одного із засадничих дискурсів тогочасного громадсько-політичного й духовно-ідеологічного життя, що охоплює різні аспекти й по-різному переломлюється в них” [14, с. 3].

У творчості Т. Шевченка, що являє собою „вершину українського романтизму” [10, с. 13], тема пам’яті присутня в багатьох творах, зокрема й на історичну тематику. У „Гайдамаках” (1841 р.), вона зреалізована в художній візії подій гайдамацького руху проти польської шляхти 1768 року на Правобережній Україні під назвою Коліївщина.

Слушним є твердження дослідника Ю. Івакіна про те, що „актуальність „Гайдамаків” виходить далеко за межі питання про взаємини між українськими кріпаками і польськими поміщиками” [7, с. 79]. Заслужують на увагу й думки тих науковців, які вважають, що твір треба розглядати в контексті національної ідеї, „яка є головною, наскрізною у творчості Шевченка” [9, с. 86] та розгортати нові інтерпретаційні ракурси [3]. У праці „Шевченкові „Гайдамаки”. Поема і критика” (2013) Г. Грабович, розглядаючи тему пам’яті, відзначає, що „парадигма пам’яті, так виразно закодована, вплетена в самий текст поеми”, „проектують зовсім іншу парадигму, ніж ту історичну („історіографічну”, „історіософську”, яка так довго визначувала дискурс навколо Шевченка взагалі й „Гайдамаків” зокрема” (3, с. 221).

Поділяючи думку літературознавців, вважаємо, що ідейно-змістова наповненість „Гайдамаків” більш повно прочитується крізь призму філософських засад мислення Шевченка. До такого твердження спонукає зізнання самого поета в „Журналі: „Перед чарівними полотнами (Брюлова) я задумувався і лелівав в своїм серці свого сліпця-кобзаря та своїх жадних крові гайдамаків. В сутні його пишної майстерні, ніби в гарячій мареві

степів наддніпрянських, передо мною снувалися мученицькі тіні наших безщасних гетьманів. Передо мною розгортався степ, засіяний могилами. Передо мною пишалася моя прекрасна, моя безгланна Україна... І я задумувався" [18, с. 36]. Отже, поет осмислює буття України, у його душі, за словами Є. Маланюка, „зачинає д у м а м и (виділ авт.) проростати ота внутрішня Україна [11, с. 123].

Смислове поле філософувань митця сконцентровано в „Епілозі”, „Передмові” та вступі до поеми. Саме ці частини твору дають підстави вважати, що в колі філософсько-естетичних орієнтацій Шевченка чи не найважливішою була проблема „національної екзистенції як буття національної присутності”, що постає на двох рівнях: „як буття індивідуальної національної присутності (окремої національної людини, Я-буття чи Я” і „як буття колективної національної присутності (всієї національної спільноти, народу, Ми-буття...” [8, с. 37]. У „Гайдамаках” автор осмислює її крізь призму кризи індивідуальної, культурної, колективної пам’яті, до яких апелює через спогад.

Кризу пам’яті, втрату зв’язку поколінь дослідники (П’єр Нора) пов’язують із кризою пам’яті досвіду, суть якої в тому, що у зв’язку із зміною поколінь, відмирають і живі свідки подій. „З насиченого досвідом, сучасного минулого живих свідків постає чисте минуле, позбавлене досвіду. <...> З відмиранням спогадів дистанція не тільки збільшується, а й змінюється якісно” [1, с. 23].

Творчий задум „Гайдамаків” передбачав відновлення зв’язку сучасного й минулого поколінь. Розгляд твору Т. Шевченка крізь призму проблеми пам’яті увиразнює екзистенційні засади поеми. Вже початок „Гайдамаків” оприявнює філософське світосприйняття поета:

*Все йде, все минає – і краю немає.
Куди ж воно ділось? відкіля взялось?
І дурень, і мудрий нічого не знає.
Живе... умирає... одно зацвіло,
А друге зав’яло, навіки зав’яло [17, с. 86].*

Ці філософування поета про вічність і безперервність буття у присвяті В. Григоровичу до ще окремо не виданого твору зумовлені грубо тенденційною рецензією В. Белінського на часопис „Ластівка”, де були вміщені твори Шевченка, серед яких і уривок із „Гайдамаків”. На думку дослідника П. Зайцева, присвяту „написав... Шевченко, як видно, за одну ніч, під свіжим враженням може ще в шпальтах прочитаної „рецензії” Белінського” [6, с. 81].

В оцінках російського критика, як і попередніх рецензентів „Кобзаря”, Шевченка вразили великодержавницькі замах на українську мову й літературу, умисне фальшування історії. Це свідчило про те, що політика пам’яті забуття регулюється на інституційному рівні. Вона спрямована на руйнацію національних традицій, свідомості, зв’язку між поколіннями. Як бачимо, виклики суспільства упевнили митця в доцільності його

звернення до минулого історичного досвіду, змусили стати супроти ворогів національно-культурного розвитку українського народу.

Світорозуміння митця, як свідчить вступ твору, базується на філософії вічного буття, непроминальності й незнищенності усього суцього і його неперервного взаємозв’язку. Ключовою структурою в Шевченковій моделі вічності постає пам’ять. Вона зв’язує минуле з сучасним, а митець як „екстатичний тлумач богів (Платон) [15, с. 73] виконує функцію носія пам’яті. Його творчість – це форма її збереження й передачі. Космічна інформація для поета є джерелом творчого процесу. Його механізм ліричний герой розкриває, коли зізнається, що любить розмовляти з білолицем, як „з братом, сестрою”, питати в нього поради, „співати нашептано ним думу” [17, с. 86].

У філософсько-образному мисленні поета місяць виступає уособленням істинного закону вічності, часово-просторовий континуум якого втілюється у глобальному образному вимірі: від вічності – над древнім Вавилоном і до безкінечності – „... над тим, що буде з нашими синами”. Нашептана поетові місяцем дума-спогад є уламком колективної пам’яті про минуле, що сховане у вічності і за законами космосу трансформується в душу митця, щоб бути оприявленим. Тому ліричний персонаж усвідомлює свій фатум-обов’язок розповісти, усупереч брехливим і глузливим словам критиків, про гайдамаків, щоб закарбувати їх як борців у народній свідомості.

У вступі-присвяті Шевченко легітимізує своє право на творчість рідною мовою, можливість розповісти правду про історію й героїв свого народу, здатність митця йти за покликом свого творчого духу, а не співати на догоду моді. Щодо покликання митця він суголосний із твердженням античних філософів, які вважали поетів „екстатичними тлумачами богів”, які „не завдяки вмілості... говорять, а від божественної сили;... то промовляє сам Бог, через них звертаючись до нас [15, с. 73]. Спогад автора про минуле наражає його на конфлікт із сучасниками, ставить як митця перед моральним вибором. Внутрішню суперечність поет розв’язує відповідно до свого внутрішнього голосу – пускати у світ своїх „синів-гайдамаків” – і цим самим ідентифікує себе в наративному, національному й індивідуальному аспектах.

У вступі спостерігаємо розуміння Шевченком вищого призначення своєї творчості. Він посилає своїх діток в „далеку дорогу: ”Гайда в Україну”. Як і в поезіях „До Основ’яненка”, „На вічну пам’ять Котляревському”, „Думи мої...” та інших творах „Кобзаря”, який, за словами О. Забужко, „робиться, без перебільшення, національною Біблією” [5, с. 47], у „Гайдамаках” поет фокусує увагу на наративній (літературній, культурній) тотожності та її значенні для утвердження національної ідентичності, „...відверто і програмово вмонтовує свій твір в інтелектуальний та літературний

дискурс свого дня” [3, с. 128]. На думку С. Андрусів, „разом з іншими скарбами національного духу – традицією, звичаями, обрядами, мовою, піснею тощо – література, підтримуючи в часі національну нарративну тотожність, є водночас своєрідним космогонічним міфом (чи міфом-ритуалом), який зміцнює, відновлює і „тримає” космосистему – світ і націю (світ нації) і їх „дублікат” – психосистему – самосвідомість (особистісну й національну)” [2, с. 43].

Конкретність і чіткість репрезентованих у вступі філософських, світоглядних, моральних засад Шевченка-митця є плодом потужної його мисленнєво-творчої попередньої роботи, зреалізованої в поетичних творах „Кобзаря”, сюжетно-образній системі, лірично-медитаційному „Епілозі”, лірично-публіцистичній „Передмові” поеми „Гайдамаки”, а також таланту генія.

В основу сюжетно-змістової моделі поеми автор кладе спогади свого діда, те, що „чув од старих людей”, що зберегла народнопоетична традиція про події національної історії. Цим самим він утверджує значення історичної пам’яті, що формувала національну ідентичність. В „Епілозі” автор піднімається над описаними у творі конкретними подіями і осмислює їх у філософських вимірах.

У філософсько-світоглядних поглядах Шевченка простежується розуміння того, що зміна поколінь, відхід у минуле живих свідків подій зумовлюють проблему кризи пам’яті досвіду, пам’яті й забуття.

Важливу роль в оживленні пам’яті відведено тут спогаду ліричного героя, який уособлює третє після діда покоління носіїв пам’яті, і, таким чином, є ланкою між сучасним і минулим. При цьому спостерігається активізація не лише часового, а й емоційного та візуального реєстрів спогадів. Ліричний персонаж відновлює в пам’яті своє дитинство і для стимулювання, підсилення спогаду задіює екстерналізовані носії пам’яті – історичні місця:

*Я колись блукав... по тій Україні,
Де Залізняк, Гонта з свяченим гуляв.
Давно те минуло, як тими шляхами,
Де йшли гайдамаки, – малими ногами
Ходив я... [17, с. 147].*

Пам’ятні місця посилюють процес згадування, „відбувається так звана реанімація, коли місце оживлює спогад, а спогад – місце [1, с. 30].

В „Епілозі” спостерігаємо розуміння Шевченком якісної зміни спогадів, процесу їх згасання, знебарвлення із зникненням живого історичного досвіду. Тому в авторській інтерпретації образу діда як носія історичної пам’яті важливу роль відведено експресії: у нього „столітні очі, як зорі, сіяли” під час розповіді „про Коліївщину, як колись бувало. / Як Залізняк, Гонта ляхів покарав” [17, с. 147]. Цей ідейно-емоційний реєстр дідових спогадів перенесений на всю поему, в результаті чого твір постає не як технічний зберігач, накопичувач пам’яті, а як „страсний скарб” [1, с. 31] і надає твору художньої вартості. За великою

емоційною силою, як вважає І. Дзюба, „стоїть глибина переживання Шевченком української історії і потреба дати їй гідний образ усупереч забуттю, профанаціям та зневажанню [4, с. 164]. Не випадково після виходу поеми М. Тихорський констатував, що це „не плід холодної рефлексії, а глибока внутрішня пісня душі, що втілилася в живі звуки [6, с. 87]. Є. Маланюк справедливо наголошував на впливові на суспільство „сугестійної сили Шевченка, втіленої в нестерельних образах Гонти, Гамалії, Палія, Трясила і саме не історичних, а поетичних, нестерельних через поезію образах, бо тільки ці образи живуть реальніш за дійсність”. Тільки Шевченків Гонта живий, бо історичний давно вмер...” [12, с. 119].

В „Епілозі” активізується індивідуальний вимір пам’яті, підґрунтям якої є біографічні факти. Згадуючи дитинство, ліричний персонаж акцентує на походженні, на причетності до історичних подій – отже, ідентифікує себе в етнічному, територіальному, соціальному вимірі. При цьому важливо, який зміст і значення передбачає згадуване ліричним героєм минуле. По-перше, ліричний герой, близький авторові, репрезентує себе як такого, що, за словами Є. Сверстюка, „прийшов не з розхитаного світу напівзросійщеної інтелігенції, а з тверезого селянського світу, що вперто зберігав історичну пам’ять, мову і пісню. То його єдина реальність” [16, с. 100]. По-друге: спогад про тяжке життя малої дитини-сироти, блукання „без свити, без хліба” викликає у читача жаль і співчуття. Проте оповідач націлений не на сентименти реципієнта, а на його раціональну діяльність. Тому й розставляє інші акценти: „Молодєє лихо! якби ти вернулось, / Проміняв би долю, що маю тепер” [17, с. 147]. У цьому контексті постає питання: які ж важливіші цінності мав ліричний персонаж у тому „лихому” минулому і яких бракує у його сьогоденні? Як бачимо з наступних фрагментів спогаду наратора, однією з ціннісних категорій є комунікативна пам’ять, що базується на повсякденній комунікації і є складовою колективної пам’яті.

У розумінні дослідників, комунікативна пам’ять „виникає шляхом повсякденної інтеракції, транслюється в межах декількох поколінь, відображає власні уявлення членів групи про те, що вони вважають своїм минулим, і передбачають рівну міру компетенції кожного, хто тлумачить це минуле” [1, с. 12]. Шевченкова модель комунікативної пам’яті передбачає духовний зв’язок і підтримання інформації між поколіннями:

*І батька, і діда старого згадаю...
Бувало, в неділю, закривши мінею,
.....
Батько діда просить, щоб той розказав
Про Коліївщину, як колись бувало,
Як Залізняк, Гонта ляхів покарав [17, с. 147].*

Комунікативна пам’ять у художньому мисленні поета – неодмінна складова колективної пам’яті. Її криза є одним із чинних детермінантів

соціально-політичного і духовного стану сучасного митцеві українського суспільства – підневільного, зневіреного, упокореного. Усвідомлення поетом драматизму цієї ситуації пояснює його бажання проміняти сучасну свою долю на минулу – коли народ боровся за свою волю, право на релігійні переконання й людську гідність, коли жила пам'ять про цю боротьбу і її героїв. Наголошуючи на комунікативній пам'яті як іманентному чиннику екзистенційного національного буття, поет бере на себе обов'язок відновити її перерваність:

*Спасибі, дідусю, що ти заховав
В голові столітній ту славу козаку:
Я її онукам тепер розказав [17, с. 147].*

Таким чином, своєю творчою діяльністю поет актуалізує ще один реєстр колективної пам'яті – пам'ять культурну, що безпосередньо пов'язана з ідентичністю.

Культурну пам'ять сучасний теоретик Ян Ассман розуміє як „властивий кожному суспільству і кожній епосі набір текстів, зображень і ритуалів, які постійно використовуються та через „підтримання” яких група стабілізує та передає далі власне бачення себе самої; це колективне знання переважно (але не винятково) про минуле, на якому група засновує усвідомлення власної єдності та своєрідність” [1, с. 12].

У Шевченковій художньо-філософській системі між пам'яттю та самототожністю існує безпосередній зв'язок, адже ідентифікація відбувається через те, що індивід чи спільнота згадує. Ідентичність за визначенням дослідників, це „активна конструкція й дискурсивно опосередковане політичне тлумачення власної історії” (Тереза де Лауретис) [1, с. 69]. У колективній пам'яті українського суспільства, як показує Шевченко, стерті важливі сторінки про власну історію. Поет акцентує на цьому в авторських відступах упродовж усього твору. Наприклад, звернення до українських гетьманів на початку розділу „Свято в Чигирині” є докором їх нащадкам за забуття й байдужість:

*Гетьмани, гетьмани, якби-то ви встали,
Встали, подивились на той Чигирин,
Що ви будували, де ви панували!
Заплакали б тяжко, бо ви б не пізнали
Козацької слави убогих руїн [17, с. 106].*

Поет наголошує на приреченості суспільства-манкурта, в якого перетворилося покріпачене українство і постало таким уже в 40-х рр. XIX століття. З його культурної пам'яті стерті „точки фіксації” – „вирішальні й доленосні події в минулому” [1, с. 12]. Митець констатує відсутність у пам'яті його сучасників не якоїсь другорядної, короткочасної події, а неабиякої в своєму героїзмі й трагізмі, довготривалої в часі – загальнонародної визвольної боротьби: гайдамаки „трохи не рік шляхетською / Кров'ю

наповали / Україну”. Учасники цього руху, які мали б стати національними героями, наголошує поет, стерті з культурної пам'яті: вони не увінчані славою в писемних пам'ятках („Козацькою славу / так навмання розказую, / Без книжної справи”), як це прийнято в інших народів, не позначені реліктами – мовчазними свідками історичних подій, які покликані пов'язувати минуле й сучасне. А за умови, коли немає кого і що згадувати, духовно й морально вироджуються і ті, хто б мав згадувати, тобто, розривається ланцюг у процесі самоозначуваності:

*Нема Гонти, нема йому
Хреста ні могили.
Буйні вітри розмахали
Попіл гайдамаки.
І нікому помолитись,
Нікому заплакати [17, с. 148].*

Згадки ліричного героя про минулі події, яких не пам'ятають його сучасники, викликає гіркі емоції й докори сумління: „Згадаєш – заплачеш”, – констатує він.

Причину духовного й морального занепаду, що обертається втратою ідентичності, а значить призводить до екзистенційного небуття, Шевченко однозначно вбачає у відсутності неодмінної умови людського буття – волі: „Нема місця волі” [17, с. 149]. Пам'ять, ідентичність і воля-права в Шевченковому світомисленні – невід'ємні модуси екзистенційного буття народу. Модуси волі/неволи, правди/неправди, пам'яті/забуття в поета накладаються на опозиційні константи свій/чужий, що стосуються землі, тобто Батьківщини, держави.

Дослідник П'єр Нора трактує кризу пам'яті як процес відокремлення сучасності від минулого. Шевченко гостро відчував цю загрозу для національної самототожності. Його поетичне мислення спрямоване на єднання минулого з сучасним через екзистенційний концепт волі-правди, що постає зі спогадів. Для цього він змінює наративний прийом спогаду-розповіді про кінець гайдамацького руху риторичним питанням-зверненням до сучасників:

*Посіяли гайдамаки
В Україні жито,
Та не вони його жали.
Що мусим робити?
Нема правди, не вироста;
Кривда повиває [17, с. 149].*

Отже, однією з ідейно-сміслових функцій спогаду в Шевченка є пробудження індивідуальної й суспільної самосвідомості та національної ідентичності, які формуються через історичну пам'ять. Зв'язок національної ідентичності з волею/правдою у Шевченка накладає на спогад ще й мобілізуючу функцію.

Література

1. Аляйда Ассман. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / Ассман Аляйда; пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. – К. : Ніка-Центр, 2012. – 440 с. (Серія „Зміна парадигми”; Вип. 15).
2. Андрусів С. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ ст. / Стефанія Андрусів. Монографія. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2000, Тернопіль : Джура, 2000. – 340 с.
3. Грабович Г. Шевченкові „Гайдамаки”: Поема і критика. – К. : Критика, 2013. – 360 с.
4. Дзюба І. Гайдамаки / Іван Дзюба // Іван Дзюба. Тарас Шевченко. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 704 с.; іл..
5. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період / Забужко О. С. – К. : Наукова думка, 1992.
6. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка / Павло Зайцев. – Нью-Йорк–Париж–Мюнхен, 1955. – 453 с.
7. Івакін Ю. Коментар до „Кобзаря” Шевченка. Поезії до заслання / Ю. О. Івакін. – К. : Наукова думка, 1964. – 370 с.
8. Іванишин П. Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко. Монографія / П. В. Іванишин. – К. : Академвидав, 2008. – 392 с. (Серія „Монограф”).
9. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. Посібник для вчителя / Григорій Клочек. – К. : Освіта, 1998. – 238 с.
10. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму (проблема національного й інтернаціонального) / Т. І. Комаринець. – Львів. : Вид-во при ЛДУ „Вища школа”, 1983. – 223 с.
11. Маланюк Є. Ранній Шевченко / Євген Маланюк // Євген Маланюк. Книга спостережень. Статті про літературу. – К. : Дніпро, 1997. – С. 121-128.
12. Маланюк Є. Репліка / Євген Маланюк // Євген Маланюк. Книга спостережень. Статті про літературу. – К. : Дніпро, 1997. – С. 114-120.
13. Мірчук П. Коліївщина. Гайдамацьке повстання 1768. – Нью-Йорк, 1973.
14. Наливайко Д. Шевченко. Романтизм. Націоналізм / Дмитро Наливайко // Слово і час. – 2006. – № 3. – С. 3-21.
15. Платон. Діалоги / Пер. з давньогрецьк. – К. : Основи, 1999.
16. Сверстюк Є. Рік високого сонця / Сверстюк Євген. Шевченко і час. – К. : „Воскресіння”, 1996. – 160 с.
17. Шевченко Т. Гайдамаки / Тарас Шевченко // Т. Шевченко. Кобзар. – К. : Молодь, 1967. – С. 86-151.
18. Шевченко Т. [Щоденник] / Тарас Шевченко // Шевченко Т. Збір. творів у шести томах. – Т. 5: Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. „Букварь южнорусский”. Записи народної творчості. – К. : Наук. думка, 2003. – С. 9-187.

Валентина Барчан

ФУНКЦИИ ВОСПОМИНАНИЯ В ПОЭМЕ «ГАЙДАМАКИ» Т. ШЕВЧЕНКО

Аннотация. Поэма Т. Г. Шевченко „Гайдамаки” интерпретируется сквозь призму проблемы памяти, в частности проанализировано функцию воспоминания в аспекте взаимосвязи воспоминания и идентичности.

Ключевые слова: поэма, проблема памяти, воспоминание, идентичность, национальность, культурная память, индивидуальная память, коллективная память, проблема воспоминания и забывания.

Valentyna Barchan

THE FUNCTION OF RECOLLECTIONS IN T. SHEVCHENCO'S POEM "HAIDAMAKY"

Summary. T. Shevchenko's poem "Haidamaky" is interpreted through the prism of human memory. The article deals with the function of recollection in the aspect of correlation between recollection and identity.

Key words: poem, the problem of memory, recollection, identity, nationality, culture memory, individual memory, collective memory, the problem of recollection and forgetting.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2014 р.

Барчан Валентина Володимирівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».